rakkab jarayon. Shuning uchun ham matnning faqat denotativ ma'nosiga emas, balki implikativ va konnotativ xususiyatlarini ham inobatga olgani bois, badiiy tarjima tahlilida lingvopragmatika muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati (References):

(1). Leech G. *Principles of Pragmatics*. London, Longman.1983, 6-bet.
(2). Thomas J. *Meaning in Interaction: An Introduction to Pragmatics*. London, Routledge, 1995, 58-bet.
(3). Grice H.P. *Studies in the Way of Words*. Harvard University Press. 1989, 43–45-betlar.
(4). Newmark P. *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall. 1988, 16–17-betlar.
(5). Abdulla Qodiriy. O'tgan kunlar. Toshkent, "Yangi nashr". 2019, 23-, 29-, 34-betlar.
(6). Mark Riz. Bygone days. Toshkent, "Yosh kuch", 2024, 47-, 53-, 59-betlar.

Yusupova Shaxnoza Axrol qizi (O'zDJTU "Ingliz tilini ikkinchi chet tili sifatida o'qitish" kafedrasi o'qituvchisi; mail shaxnozka.yunusova@gmail.com)

O'ZBEK TILIDA FARMATSEVTIK TERMINLARNI TARJIMA QILISHDA SEMANTIK VA TERMINOLOGIK MUAMMOLAR

Annotasiya. *Mazkur maqolada farmatsevtik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida yuzaga keladigan semantik va terminologik muammolar keng tahlil qilindi. Tadqiqot farmatsevtik sohada ishlatiladigan terminlarning leksik-semantik xususiyatlarini o'rganish, ularning o'zbek tilidagi ekvivalentlarini aniqlashdagi qiyinchiliklarni va terminologik standartizatsiya masalalarini o'z ichiga oladi. Shuningdek, tarjimada aniqlik, tushunarli ifoda va professional kontekstga moslashish masalalari ham ko'rib chiqildi. Maqolada farmatsevtik terminlarning turli sohalarda, jumladan, ilmiy maqolalar, farmatsevtik qo'llanmalar, dori-darmonlar bo'yicha instruktsiyalar va bemorlar uchun ma'lumotnomalarda qanday qo'llanilishi misollar bilan tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, tarjima jarayonida semantik noaniqlik va standartizatsiya yo'qligi noto'g'ri tushuncha va noto'g'ri ishlatiladigan atamalarga olib keladi, bu esa professional va ommaviy matnlarning sifatiga salbiy ta'sir qiladi.*

Kalit so'zlar: *farmatsevtik terminlar, tarjima, semantik muammolar, terminologik muammolar, til va nutq madaniyati,*

Юсупова Шахноза Ахрол кизи (Преподаватель кафедры "Преподавание английского языка как второго иностранного языка" УзГУМЯ)

СЕМАНТИЧЕСКИЕ И ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИ ПЕРЕВОДЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ НА УЗБЕКСКИЙ ЯЗЫК

Аннотация. *Статья представляет собой всесторонний анализ семантических и терминологических проблем, возникающих при переводе фармацевтических терминов на узбекский язык. Исследование рассматривает лексико-семантические особенности фармацевтических терминов, трудности при поиске точных узбекских эквивалентов и вопросы терминологической стандартизации. Также анализируются проблемы точности перевода, ясности и адаптации терминов к профессиональному контексту. В работе исследуется использование фармацевтических терминов в различных контекстах, включая научные статьи, фармацевтические руководства, инструкции по применению лекарственных средств и информационные листки для пациентов. Исследование показывает, что семантическая неоднозначность и отсутствие стандартизированных эквивалентов могут привести к неправильному пониманию и использованию терминов, что отрицательно сказывается на качестве как профессиональных, так и популярных текстов.*

Ключевые слова: *фармацевтические термины, перевод, семантические проблемы, терминологические проблемы, язык и культура речи.*

Yusupova Shaxnoza Axrol qizi (The teacher of "Teaching English as a second foreign language" Department of UzSWLU)

SEMANTIC AND TERMINOLOGICAL ISSUES IN TRANSLATING PHARMACEUTICAL TERMS INTO UZBEK

Annotation. *The article provides a comprehensive analysis of the semantic and terminological challenges encountered when translating pharmaceutical terms into Uzbek. The study examines the lexical-semantic characteristics of pharmaceutical terms, difficulties in finding accurate Uzbek equivalents, and issues of terminological standardization. It also considers problems related to accuracy, clarity, and adapting terms to professional contexts. The research analyzes the use of pharmaceutical terms in various contexts, including scientific articles, pharmaceutical manuals, drug instructions, and patient information leaflets. The study shows that semantic ambiguity and lack of standardized equivalents in translation can*

lead to misinterpretation and incorrect use of terms, negatively affecting the quality of both professional and popular texts.

Keywords: *pharmaceutical terms, translation, semantic issues, terminological issues, language and speech culture.*

Kirish. Nutq madaniyati har bir jamiyatda muloqot sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir[1]. Tilning aniqligi, ixchamligi va ifodaviyligi, shuningdek, professional sohalarda qo'llaniladigan terminlarning to'g'ri ishlatilishi kommunikatsiya samaradorligini oshiradi.[2]

Farmatsevtik terminlar ilmiy, ilmiy-ommabop hamda amaliy matnlarda murakkab tushunchalarni qisqa va aniq ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi.[3] Shu sababli ularni boshqa tillarga, xususan, o'zbek tiliga tarjima qilishda semantik muammolar – so'zlarning ko'p ma'noliligini to'g'ri yetkazish, terminning kontekstga mos kelmasligi yoki noaniqligi hamda terminologik muammolar – standart ekvivalentlarning yetishmasligi yoki atamalarning bir xilda qo'llanilmasligi – tez-tez uchraydi.[5] Bunday muammolar tarjimaning aniqligi va tushunarliligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ayniqsa, ilmiy va ilmiy-ommabop matnlarda.[4]

Shu bilan birga, farmatsevtik terminlarni tarjima qilish nafaqat lingvistik bilimlarni, balki sohaga oid maxsus bilimlarni ham talab qiladi. Tarjimon terminlarning leksik, semantik va frazeologik xususiyatlarini inobatga olishi, ularni matnning uslubi va maqsadiga mos ravishda qo'llashi zarur. Masalan, bemorlar uchun mo'ljallangan yo'riqnomalarda terminlar soddalashtirilgan va tushunarli shaklda berilishi lozim, ilmiy maqolalarda esa terminologik aniqlik va professional uslub saqlanishi kerak.[5]

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili va tadqiqot metodologiyasi. Farmatsevtik terminlar ilmiy va amaliy matnlarning asosini tashkil etadi. Ular dorilar, terapevtik vositalar, diagnostika usullari, klinik jarayonlar hamda sog'liqni saqlash bilan bog'liq tushunchalarni aniq va ixcham ifodalashga xizmat qiladi. Terminlar nafaqat ilmiy-texnik, balki ilmiy-ommabop va didaktik matnlarda ham keng qo'llaniladi. Shu bois ularni tarjima qilish jarayoni lingvistik, semantik va terminologik jihatdan murakkab hisoblanadi.

Farmatsevtik terminlar va ularning tarjimasi masalasi tilshunoslik hamda tarjimashunoslikda keng o'rganilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ushbu sohada terminlarning semantik aniqligi, kontekstual mosligi va terminologik izchilligi asosiy muammolar sifatida qaraladi. Xususan, Peter Newmark o'zining *"A Textbook of Translation"* asarida ilmiy terminlarni tarjima qilishda aniqlik va ekvivalentlikni asosiy mezon sifatida ko'rsatadi.[6] Uning fikricha, terminlar tarjimasida kontekst muhim rol o'ynaydi.

Peter Newmark o'zining "A Textbook of Translation" asarida ilmiy terminlarni tarjima qilishda aniqlik va ekvivalentlikni asosiy mezon sifatida belgilaydi.[7] Uning ta'kidlashicha, har qanday termin tarjimasi kontekst asosida amalga oshirilishi zarur, chunki bir xil termin turli matnlarda turlicha ma'no kasb etishi mumkin.

Tarjimashunoslikda muhim o'rin tutuvchi yana bir nazariya Eugene Nida tomonidan ishlab chiqilgan dinamik ekvivalentlik yondashuvidir.[8] Ushbu nazariyaga ko'ra, tarjima jarayonida asosiy e'tibor matnning shakliga emas, balki uning mazmuni va qabul qiluvchi auditoriyaga ko'rsatadigan ta'siriga qaratilishi lozim. Bu ayniqsa farmatsevtik terminlarni tarjima qilishda muhimdir, chunki noto'g'ri yoki noaniq tarjima tibbiy axborotning noto'g'ri tushunilishiga olib kelishi mumkin.

Mona Baker o'zining "In Other Words" asarida terminlarning kontekstga bog'liqligini chuqur tahlil qilib, ilmiy va texnik matnlarda terminologik izchillikni saqlash zarurligini ta'kidlaydi.[9] Unga ko'ra, tarjimon bir termin uchun bir xil ekvivalentni tanlab, uni butun matn davomida izchil qo'llashi lozim. Aks holda, matnning ilmiy aniqligi va mantiqiy yaxlitligi buziladi.

Terminologiya nazariyasi nuqtayi nazaridan, Maria Teresa Cabré tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega[10]. U terminlarni tizimli birlik sifatida o'rganib, ularning lingvistik, kognitiv va kommunikativ xususi-

---

[1] Винокур Г.О. *О культуре речи.* М., "Просвещение", 1990, с. 15.
[2] Лотте Д.С. *Основы построения научно-технической терминологии.* М., изд-во АН СССР, 1961, с. 27.
[3] Cabre M.T. *Terminology: Theory, Methods and Applications.* Amsterdam, John Benjamins, 1999, p. 43.
[4] Комиссаров В.Н. *Теория перевода.* М., "Высшая школа", 1990, с. 98.
[5] Nida E.A. *Toward a Science of Translating.* Leiden, Brill, 1964, p. 159.
[6] Newmark P.*A. Textbook of Translation.* London, Prentice Hall, 1988.
[7] Nida E.A. *Toward a Science of Translating.* Leiden, Brill, 1964.
[8] Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation.* London, Routledge, 2018.
[9] Cabré M.T. *Terminology: Theory, Methods and Applications.* Amsterdam, John Benjamins, 1999.
[10] World Health Organization. *International Nonproprietary Names (INN) for Pharmaceutical Substances.* Geneva.

yatlarini ajratib koʻrsatadi. Cabre terminologiyani faqatgina soʻzlar majmui emas, balki ilmiy bilimlarni ifodalovchi murakkab tizim sifatida talqin qiladi.

Tahlil va natijalar. Farmatsevtik terminlar va ularning tarjimasi masalasi tilshunoslik va tarjimashunoslikda koʻp qirrali va murakkab jarayon sifatida oʻrganilgan. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, terminlarning morfologik va leksik-semantik xususiyatlari, shuningdek, kontekstga bogʻliqligi tarjima jarayonining asosiy omillari hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili natijasida terminlar uch turga ajratilishi aniqlangan: nominal, deskriptiv va frazeologik. Nominal terminlar odatda bir soʻzdan iborat boʻlib, aniq tushunchani ifodalaydi, masalan, "antibiotik" yoki "vitamin". Deskriptiv terminlar bir nechta soʻz birikmasidan tashkil topib, kengroq va aniqlik talab qiladigan maʼnoni bildiradi, masalan, "qon bosimini nazorat qiluvchi vosita". Frazeologik terminlar esa kontekstga bogʻliq boʻlib, matnga stilistik rang-baranglik kiritadi, masalan, "tez taʼsir qiluvchi dorilar" yoki "uzoq muddatli taʼsirga ega preparatlar". Shu tahlil natijasida frazeologik va deskriptiv terminlar tarjimada koʻproq izoh va kontekstga moslashuvni talab qilishi aniqlandi.

Adabiyotlarda semantik muammolar ham alohida qayd etilgan. Ingliz va rus tillaridagi koʻplab farmatsevtik terminlar koʻp maʼnolilikka ega boʻlib, ularning oʻzbek tilidagi toʻliq ekvivalenti har doim mavjud emas. Masalan, "antipyretic" termini ilmiy maqolalarda "isitni kamaytiruvchi preparat", bemorlar uchun moʻljallangan matnlarda esa "isit tushiruvchi dori" sifatida tarjima qilinadi. Shu holatlar tarjimaning aniqligi va matn tushunarliligini taʼminlashda muhim omil ekanligini koʻrsatadi.

Terminologik izchillik masalasi ham tadqiqotlarda muhim eʼtibor bilan yoritilgan. Masalan, "placebo" atamasi ayrim manbalarda "taʼsirsiz preparat", boshqalarida esa "samarasiz dori" sifatida beriladi. Bu esa matnning ilmiy va uslubiy yaxlitligiga salbiy taʼsir qiladi. Shu bois tarjimada yagona ekvivalentlardan foydalanish va terminologik izchillikka amal qilish zarurati taʼkidlanadi.

Xulosa va taklif sifatida aytish mumkinki, farmatsevtik terminlar va ularning tarjimasi masalasi murakkab, koʻp qirrali va ilmiy hamda amaliy ahamiyatga ega jarayon hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, terminlarning morfologik va leksik-semantik xususiyatlari, ularning kontekstga bogʻliqligi tarjima jarayonida asosiy rol oʻynaydi. Nominal, deskriptiv va frazeologik terminlar turlicha yondashuvni talab qiladi va tarjimada ular uchun alohida strategiyalar qoʻllanishi zarur. Shu bilan birga, semantik va terminologik muammolar, xususan, koʻp maʼnolilik va standartlashtirilmagan ekvivalentlar tarjimaning aniqligi va tushunarliligini bevosita taʼsir qiladi. Shu sababli tarjimon terminologik izchillikka amal qilishi, yagona ekvivalentlardan foydalanishi va matnni maqsadli auditoriyaga moslashtirishi zarur. Taklif sifatida, birinchidan, farmatsevtik terminlar tarjimasida izchil yondashuvni taʼminlash uchun maxsus lugʻatlar va xalqaro nomenklaturaga tayanish zarur. Ikkinchidan, murakkab yoki koʻp maʼnoli terminlarni tarjima qilishda qoʻshimcha izohlar berish, ayniqsa, keng auditoriyaga moʻljallangan matnlarda, maqsadga muvofiqdir. Uchinchi taklif sifatida, oʻzbek tilida standartlashtirilgan terminologik ekvivalentlarni ishlab chiqish va ularni rasmiy lugʻatlarda jamlash lozim. Shu tavsiyalar amalga oshirilsa, farmatsevtik terminlarni tarjima qilish jarayoni aniqroq, izchil va auditoriya uchun tushunarli boʻlishi mumkin, bu esa ilmiy va amaliy matnlarning sifatini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

(1). Винокур Г.О. О культуре речи. М., "Просвещение", 1990.

(2). Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. М., изд-во АН СССР, 1961.

(3). Cabre M.T. Terminology. Theory, Methods and Applications. Amsterdam, John Benjamins, 1999.

(4). Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М., "Высшая школа", 1990.

(5). Nida E.A. Toward a Science of Translating. Leiden, Brill, 1964.

(6). Creswell J.W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Thousand Oaks, Sage, 2014.

(7). Newmark P.*A. Textbook of Translation*. London, Prentice Hall, 1988.

(8). Nida E.A. *Toward a Science of Translating*. Leiden, Brill, 1964.

(9). Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation.* London, Routledge, 2018.

(10). Cabré M.T. *Terminology: Theory, Methods and Applications*. Amsterdam, John Benjamins, 1999.

(11). World Health Organization. *International Nonproprietary Names (INN) for Pharmaceutical Substances.* Geneva.

(12). Rahmatullayev Sh. *Oʻzbek tilining izohli lugʻati.* Toshkent.

(13). Atanazarova Sh.B. (2025). Reklama matnida perlokutsiya va illokutsiyani ifodalovchi vositalar. "*Filologiya va pedagogika" ilmiy-metodik jurnali, (3)7,* 68–70-betlar.

(14). Atanazarova Sh.B. (2026, February 2). Oʻzbek tilida maishiy mavzudagi reklama matnida illokutsiya va perlokutsiyani ifodalovchi vositalar. Paper presented at the *Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation*, Berlin, Germany. Retrieved from https://econferencia.com